

MONUMENTAL TREASURES

Preservation and Conservation · XX NKF Congress
21–23 October 2015 · Helsinki, Finland

Monumental Treasures – Preservation and Conservation

Slutrapportering för bidrag ur Märta Gunnar och Arvid Bothéns Stiftelse

Karin Hermerén, Institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet

Deltagande i *Monumental Treasures – Preservation and Conservation*, Nordiska konservatorförbundets tjugonde kongress arrangerad av NKF:s finska sektion, NKF-FI, i Helsingfors den 21–23 oktober 2015

Kongressen *Monumental Treasures – Preservation and Conservation*

Nordiska konservatorförbundets tjugonde kongress arrangerades av NKF:s finska sektion, NKF-FI, och ägde rum i Helsingfors den 21–23 oktober 2015 under rubriken *Monumental Treasures – Preservation and Conservation*. Under konferensen presenterades de särskilda problem som finns kring konservering och bevarande av stora/monumentala objekt och miljöer; även objekt där betydelsen ”monumental” ska tolkas som viktiga för samhället. Konferensen lockade konservatorer, kuratorer, arkeologer, arkitekter och andra professionella inom kulturvårdsområdet. Under konferensens tre fullmatade dagar framfördes för drygt 220 delegater ett trettiotal presentationer som tillsammans gav ett brett perspektiv på förvaltning av olika monumentala objekt och ensembler. Det fanns också möjlighet att delta i exkursioner, visningar och olika sociala aktiviteter.

Konferensens första dag inleddes av Jukka Jokilehto som gav ett historiskt perspektiv på värdering och betydelse i förhållande till kulturarv och konservering. Han diskuterade bland annat de materiella aspekterna av kulturarvet, samt hur dessa ges en innebörd eller tolkas genom immateriella aspekter och vilken roll vetenskapen haft för konservering jämfört med estetiska perspektiv. ”Value means recognition of qualities and significance in reference to comparable sources” sa Jokilehto bland annat. Han argumenterade även för att renovering kan vara en del av konserveringsprocessen med ett mer holistiskt synsätt än det nuvarande, exempelvis när det gäller urbana miljöer. Genom en historisk exposé från Viollet-le-Duc till Världsarvskonventionen presenterades konserveringens idéhistoriska bakgrund för att

mynta ut i en förutsägelse (och förhoppning) inför framtiden: management är det område inom konserveringsvetenskapen som bör utvecklas.

På förvaltningstemat fortsatte sedan dagen. Undertecknad talade om förvaltning av byggnadsanknuten konst, följt av Will Shank som tog upp svårigheter kring bevarandet för några av Keith Harings utomhusmålningar avseende förhållandet arkitektur – konstnär – material. Tone Olstad talade om förvaltning av norska stavkyrkor och de prioriteringar som måste göras när budgeten är begränsad. Anna Henningsson beskrev hur tunnelprojektet i Stockholm medfört ny undersökningsmetodik och ökad kunskap om innebörd och tillverkning av barocktida altarskåp, följt av en presentation om konservering av tre stora renässans-epitafier från Danmark. Minnet och ny kontext, begravningsplatser respektive vad och hur vi väljer att bevara, som trähus inom ett friluftsmuseums område, lyftes fram av Suvi Leukumaavaara och Miia Perkkiö.

Under den andra dagen diskuterades kulturarv i bruk, och hur sådana föremål kan eller bör konserveras och förvaltas. Hur renoverar man exempelvis möblerna i parlamentsbyggnaden, med respekt för historien men ändå anpassade till nutida krav på komfort? Och hur renoverar man hela presidentpalatset, som ska användas för representation? Vilka värden lyfter man och vad prioriteras? Vilka material används? Vilka utmaningar möter konservatorn? Som avslutning på dagen presenterade Lisa Nilsen hennes och Catharina Nordenstedts erfarenheter gällande rengöring och skötsel av interiörer vid Statens Fastighetsverk, samt utvärdering av metodologin som använts.

Under fredagen presenterades flera monumentala konserveringsprojekt, i miljöer som rörde sig från det multidisciplinära programmet vid utgrävningarna i Petra till beslutsprocessen vid konservering av stora teaterscenerier i Norge i samband en internationell sommarskola. Föredragen visade vart och ett på projekt som ställt konservatorer och uppdragsgivare inför nya frågor. Vilken är exempelvis konservatorns roll i samband med konserveringen av skeppet Vasa (Emma Hocker och Malin Sahlstedt)? Hur har flamskyddsmedel påverkat textilier och vad innebär detta för det nya textila konstverket som utfördes för FN i New York (Judith Bannerman, Margareta Bergstrand, Kathrin Hinrichs Degerblad och Gunilla Lagnesjö)? Hur kan man göra människor delaktiga i konserveringsprocessen, som vid konserveringen av ett monument med cirkushästar (Laura Kauppinen och Heikki Häyhä)? Är det en räddning för muralmålningar att tas ner från en vägg – eller är det en destruktiv process (Hilkka Hiip och Helen Volber)?

Vid konferensen presenterades också posters som gjorde djupdykningar i tio konserveringsprojekt inom skilda material och områden. De övergripande frågorna var hur projekten genomförts, vilka utmaningarna hade varit, vilka ställningstaganden som gjorts i samband med konserveringarna, hur dessa hade genomförts i praktiken samt vilka nya erfarenheter de lett till.

Konferensen bjöd också på sex alternativa exkursioner, där jag själv valde att följa visningen av den restaurering som skett av presidentpalatset åren 2012–2014. Här låg fokus på att kunna omvandla, anpassa och restaurera en bitvis omodern byggnad till dagens krav på säkerhet, materialval och bekvämlighet, exempelvis genom att "osynligt" installera hissar eller bygga nya "genvägar" genom huset.

Presentationen *From "Monumental Trash" to "Monumental Treasures"*?

Vid NKF-FI:s kongress fanns möjlighet att presentera det pågående arbetet kring värdeförändring och fallstudier inom området förvaltning av offentlig konst för en nordiskt internationell publik. På NKF-FI:s kongress-hemsida presenteras föredraget under rubriken *From "Monumental Trash" to "Monumental Treasures"*?. Presentationen handlade i korthet om den pågående värdeförändringen inom området byggnadsanknuten konst, från en sorts brukskonst till ett ibland högre värderat kulturarv. För att undersöka hur värdeförändring sker och vilken betydelse detta kommer att ha/få för kulturmiljövårdens antikvariska praktik har fallstudier undersökts. Inför konferensen undersöktes bland annat huruvida kvantitativ riskanalys skulle kunna användas som metod vid värdering och förvaltning av byggnadsanknuten offentlig konst. Inledande studier gjordes, dels av konst i några bostads-/miljonprogramsområden, dels av den speciella miljö som sjukhus utgör. Syftet är att utarbeta metoder och koncept för värdering av byggnadsanknuten konst i offentlig miljö, på samma sätt som tidigare har skett inom kulturmiljövården för exempelvis kyrkliga byggnader och inventarier.

Behovet av såväl värderingsmetod som kunskap om förvaltning är flerfald och har sin bakgrund i de omfattande satsningar på byggnadsanknuten konst som har genomförts av den offentliga sektorn i Sverige under 1900-talet:

- 1) Inom det antikvariska området har industrisamhällets kulturarv uppmärksammats, men byggnadsanknuten konst omfattas ännu inte av kulturmiljövårdens lagstiftning.
- 2) Byggnadsanknutna konstverk ägs av fastighetens ägare oavsett vem som en gång beställt dem. Det som en gång var i offentlig ägo kan nu finnas i privat, bolagiserad eller ny offentlig form.
- 3) Konstverken finns i en utsatt miljö, ofta under förändring med skiftande verksamheter, där brister råder kring hur denna konst bör förvaltas.
- 4) Konstverken åldras dessutom och är i allt större behov av konservering.

Sammanfattning – lärdomar

Kongressen har varit innehållsrik, mycket lärorik och oerhört givande, på flera plan. Att motta medel ur Syskonen Bothéns Stiftelse gav mig möjlighet att fördjupa undersöka kvantitativ riskanalys för bevarande av byggnadsanknuten konst. Det gav mig också möjlighet att resa till och presentera arbetet vid NKF-konferensen i Helsingfors.

Under fördjupningsarbetet inför kongressen fanns möjlighet att pröva en del av idéerna, vilket bidrog både till nya lärdomar och kunskapsspridning. Exempel på sådana fora är seminarier för grund- och masterstudenter vid Lunds respektive Göteborgs universitet, symposiet *Värde och kulturarv* arrangerat av ICOMOS i Norrköping 8–9 september och konferensen *Samtidskonstdagar* arrangerad av Riksutställningar och Statens konstråd i Malmö 15–16 oktober samt, efter kongressen, *Höstmötet* arrangerat av Riksantikvarieämbetet 10-12 november. Konferensen finns dokumenterad genom en omfattande preprint om 280 sidor och föredragens abstracts finns att nå via NKF-FI:s hemsida tillika med mer information om konferensen, program m.m.:
http://www.konservaattoriitto.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=70&Itemid=107.

Sammanfattningsvis var kongressen alldeles utmärkt och mycket inspirerande vad gäller relevant innehåll, sammansättning och genomförande. Det gav också möjlighet att få respons på det material som framfördes och trycktes och träffa (huvudsakligen) nordiska kollegor. Vidare gav det en rad nya kontakter inom området offentlig konst – det personliga mötet är ovärderligt och ger snabbt en rad nya infallsvinklar. Konferensen var dessutom mycket viktig för min egen forskning inom området "Offentlig konst som kulturarv".

Karin Hermerén

Institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet